

E-JOVENTUT
Espai Virtual de Recursos
per a les Polítiques de Joventut

criteris i propostes per a la cooperació al desenvolupament dels i les joves

Cécile Barbeito Thonon, investigadora de l'Escola de cultura de pau de La universitat Autònoma de Barcelona

Malgrat no ser una prioritat en temps de rigor pressupostari, la cooperació al desenvolupament és un tema d'interès per als i les joves. Facilitar els canals per a que la joventut s'impliqui amb una cooperació responsable i transformadora sembla, doncs, tenir sentit. Però si és possible dir que hi ha interès en aquest tema per part dels i les joves, també ha de quedar clar que en cooperació no tot s'hi val, i que les bones intencions no són prou.

"Jo vull ajudar"

Moltes vegades, la cooperació al desenvolupament feta per la gent jove neix de la voluntat de dedicar el seu temps a tasques constructives. Dedicar les energies pròpies a millorar el benestar aliè és una tasca tan lloable com interessada, perquè cuidar d'altres persones pot enriquir molt personalment. S'ha d'entendre, però, que cooperar no és el mateix que ajudar. Si "ajudar" és que una persona faci aportacions altruïstes, sense esperar-ne necessàriament res a canvi, "cooperar" implica una relació recíproca. Si es vol fer cooperació, doncs, l'actitud no ha de ser d' "ajudar" a qui menys recursos té, sinó d'escoltar, de concertar i decidir plegats, de co-gestionar.

No és pas casualitat si ja fa alguns anys l'Agència Catalana de Cooperació va substituir l'expressió "ajut humanitari" per "acció humanitària", buscant una expressió que reflecteixi millor l'esperit d'unes polítiques que tendeixen cap a un model de gestió compartit, on les organitzacions decideixen conjuntament en què ha de consistir l'acció comuna i quan, on i com materialitzar-la.

Per tal de garantir que les accions de cooperació són veritablement d'anada i tornada, les polítiques de cooperació han d'assegurar l'establiment de mecanismes que convidin a les entitats a construir relacions d'igualtat amb les entitats contraparts. Una possible forma de promoure que les relacions siguin més horitzontals i basades en el coneixement i el respecte mutu són els agermanaments, accions de la cooperació descentralitzada realitzats entre ciutats, que permeten establir relacions sostingudes en el temps, generar les condicions necessàries per tenir confiança amb la contrapart, i poder implicar-se igualitàriament en els projectes de cooperació al desenvolupament que decideixin implementar.

Per on començo?

Un cop tenim clar el que suposa cooperar, es pot prendre una primera decisió sobre el lloc on es vol posar l'èmfasi de les accions, ja sigui sobre nosaltres mateixos com a societat, o en altres contextos més allunyats.

Una primera opció és considerar quina actuació és prioritària en els contextos menys afavorits i, per tant, concentrar l'esforç en altres països. Aquesta estratègia aposta per mitigar els efectes d'un desenvolupament desigual, mirant de millorar la situació dels països empobrits.

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

E-JOVENTUT
Espai Virtual de Recursos
per a les Polítiques de Joventut

Una altra opció és focalitzar en la nostra societat, entenent que nosaltres som responsables de la situació d'empobriment en altres països. Aquesta estratègia parteix de la creença que el que té més sentit és actuar sobre les causes dels problemes.

La primera opció, d'actuar en els contextos menys afavorits, sovint pren la forma d'intervencions directes com l'acció humanitària (aportació de bens bàsics per a la supervivència en una situació d'emergència o de conflicte armat) o la cooperació al desenvolupament (construcció d'infraestructures, capacitació de persones en formació professional o altres).

La segona opció, centrada en el nostre entorn més proper, tindria a veure amb l'educació per al desenvolupament i inclouria actuacions de sensibilització sobre temes relacionats amb les desigualtats i els seus efectes, investigacions o formacions relacionades amb la temàtica del desenvolupament, així com actuacions d'incidència, per aconseguir que governs, empreses i altres actors responsables de l'empobriment d'alguns països redefineixin les seves polítiques o pràctiques.

En funció de l'opció que vulgui enfortir, l'ajuntament pot prioritzar una línia d'acció, una altra, o totes dues. Una eina especialment útil per difondre informació sobre totes dues opcions (recursos de cooperació existents, activitats de sensibilització, activitats de formació, propostes de voluntariat o fins i tot ofertes de feines relacionades amb el desenvolupament a Catalunya o a altres països). és l'Agenda Intercom", publicada setmanalment per la Confederació d'ONG, o el portal Canal Solidari.

Tenint en compte que les activitats que poden estar més a l'abast dels i les joves són les actuacions que es poden realitzar dins de la línia de l'educació al desenvolupament, sobretot l'organització d'activitats de sensibilització, d'incidència i transformació social, és important tenir en compte els següents criteris:

- **Prioritzar els processos per davant de les activitats puntuals.** Buscar una transformació de les actituds de les persones, en el consum que realitza, en el banc on deixa els diners, en com cuida el medi ambient, etc., i aquesta transformació pot requerir un procés sostingut en el temps.
- **Ressaltar la responsabilitat de cadascú.** És important no parlar de problemàtiques llunyanes, sinó de les que permetin identificar com, des dels hàbits quotidians, tenen una incidència –per bé o per malament– en les qüestions més estructurals.
- **Ser propositives.** La comprensió crítica de les qüestions que dificulten la realització d'una cooperació al desenvolupament realment transformadora i que possibiliti la construcció de la pau i d'una societat justa ha de permetre identificar propostes del què es pot fer per acabar amb aquesta situació que no ens agrada.

Pels ens locals que vulguin promoure la cooperació i l'educació per al desenvolupament, cal dir que són encara pocs els recursos econòmics de cooperació adreçats específicament als i les joves. Les fonts de finançament més habituals de projectes juvenils internacionals (com els de la Unió Europea o el Consell d'Europa) no s'apliquen en aquests països, la qual cosa dificulta una mica aquest tipus de projectes. Tanmateix, el programa Joventut en Acció de la Comissió Europea possibilita el treball amb països empobrits en algunes ocasions, tot i que

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

E-JOVENTUT
Espai Virtual de Recursos
per a les Polítiques de Joventut

certament, no és el més comú. La Direcció General de Joventut és l'encarregada de la coordinació del programa a Catalunya. Més informació [aquí](#)

I això, com es fa?

Un cop decidit on es vol focalitzar la cooperació, cal definir l'enfocament que es prendrà. Alguns autors han definit models de com s'ha entès la pràctica de la cooperació al llarg de la història. Durant els anys quaranta i cinquanta es va generalitzar l'enfocament assistencial, que consistia bàsicament en recollir fons per les persones més necessitades. Als anys seixanta, l'enfocament "desenvolupista" aspirava a millorar la situació dels països menys "desenvolupats". "Aquest enfocament ha donat pas a una visió més amplia de la realitat del sud i ha contribuït a dignificar als beneficiaris de l'ajuda, i a deslegitimar l'imaginari de la misèria en la que es basaven les campanyes de recaptació."¹ A finals dels anys seixanta neix una tercera visió del que ha de ser la cooperació, molt més crítica amb les responsabilitats del nord en la pobresa del sud. Als anys vuitanta es comença a qüestionar el fet que el desenvolupament sigui bo, i s'estén el concepte de "desenvolupament sostenible", que donarà peu a les teories del decreixement. I a mitjans dels anys noranta, en una nova etapa, la cooperació no està tan centrada en el tema econòmic, sinó que s'obre a altres camps inter-relacionats com la promoció de la governança, l'estat de dret, la pau, el gènere, etc.

Donat que gairebé tots aquests enfocaments existeixen simultàniament, no està de més que l'ajuntament prioritzï quin tipus de cooperació espera dels i les joves. No cal dir que, com més noves, més adequades, i que per tant prioritzar els enfocaments nascuts més recentment sembla el més adient.

Els conceptes importen!

De la mateixa manera que es tendeix a eliminar el verb "ajudar", és important escollir bé les connotacions de les paraules que s'utilitzen: països del tercer món, països pobres o en vies de desenvolupament, països del nord i del sud, centre-perifèria, etc. Són expressions que s'utilitzen cada cop menys. Sembla més acurat parlar de "països empobrits", reflectint així que la situació actual de països amb menys recursos té a veure amb l'espoli de les seves matèries primeres (per part dels antics països colonitzadors, o per part de dirigents corruptes), o amb les condicions comercials usureres existents.

"Desenvolupament", per la seva banda, implica la satisfacció de les necessitats bàsiques de les persones, però també la reducció de les desigualtats. Tampoc hauria de referir-se exclusivament a aspectes econòmics, sinó també de governança, respecte dels drets humans, construcció de la pau, justícia social, etc.

¹ MESA, Manuela (sense data). "La educación para el desarrollo: entre la caridad y la ciudadanía global". A: La Educación para el Desarrollo y las Administraciones Públicas. 2000 (en línia: <http://www.educacionenvalores.org/IMG/pdf/jun041-2.pdf>)

